

## **A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakértői véleménye**

A szakvélemény tárgya: szolgálati mű (építészeti tervalkotás) 1969. évi III. törvény (rSzt.) szerinti felhasználási jog jogi sorsa a munkáltató jogutódlása, és a jogutód jogutód nélküli megszűnése esetén

Ügyszám: SzJSzT-30/19.

### **A Megbízó által feltett kérdések:**

- 1) Helytálló-e azon érvelés, hogy az 1999. szeptember 1. napját megelőzően készített építési engedélyezési- és kivitelezési tervdokumentációk (mint szerzői művek) és ezen tervdokumentációk alapján 1999. szeptember 1. napját megelőzően megépült (használatba vételi engedélyt kapott) épület, mint szerzői mű szerzői vagyoni jogaira az 1969. évi III. törvény rendelkezései az irányadók, melynek 14.§ (1) bekezdése szerint munkaviszonyban készített mű munkáltató részére történő átadásával annak felhasználási joga (és nem a vagyoni jogok teljeskörűen) szállt át a munkáltatóra.
- 2) Helytálló-e azon érvelés, hogy a munkáltató megszűnése (esetünkben a vállalat átalakulással (jogutódlással) szűnt meg, majd a jogutód korlátolt felelősségű társaság egyszerűsített felszámolás útján jogutód nélkül szűnt meg) esetében, a munkaviszony körében létrehozott mű szerzői vagyoni jogai visszaháramlottak a korlátolt felelősségű társaság megszűnésével minden külön írásbeli megállapodás nélkül a 9/1969. (XII.29.) MM rendelet 12.§ (2) bekezdése alapján az építész-tervezőre. Ebben a körben helytállóak-e a SZJSZT 09/08/1. számú szakértői véleményében megfogalmazottak, a jelenlegi jogszabályi környezetben.
- 3) Ha és amennyiben a vállalat átalakulási vagyonmérlege utal ugyan „vagyoni értékű jogokra”, azonban nincs olyan tételes felsorolás, mely részletezi, konkrétan mely épületek felhasználási jogai tartoznak ebbe, akkor ez elegendő bizonyíték-e arra, hogy a tárgybeli épület felhasználási jogát az átalakuló vállalat saját vagyonként nyilvántartotta. Megfordítva a kérdést, ha az adott épület felhasználási joga konkrétan nem szerepel a vállalat vagyonleltárában - mint vagyoni értékű jog - akkor ez igazolja-e azt az állítást, hogy az nem képezte az átalakulás során a vállalat vagyonát?

### **Az eljáró egyes szakértőszakértői véleménye:**

Az ügy (megbízásban ismertetett) rövid tényállása a következő:

Az építész munkaviszonyban tervezett egy vidéki városban található szálloda- és fürdő épületet, felelős tervezőként írta alá az épület építési engedélyezési- és kiviteli terveit. A tervek elkészítésére az rSzt. hatálya alatt került sor, az épület 1999. szeptember 1. napját megelőzően megépült, használatba vételi engedélyt kapott. A munkáltató szövetkezeti tulajdonú vállalat volt. A munkáltató 1991. júniusában határozta el átalakulását korlátolt felelősségű társasággá. A vállalat 1991. júliusában került törlésre a Bíróság 1993. januári végzésével a cégnyilvántartásból az átalakulás, mint törlési okkal. A 05. sorszámú végzés rögzítette a cég jogutódját. A jogutód Korlátolt Felelősségű Társaság, amely jogutód nélkül szűnt meg egyszerűsített felszámolási eljárásban. A cégjegyzékből 2008-ban törölték. A kérdések végső soron arra irányulnak, hogy mi lett a jogi sorsa a szerző munkáltatóját megillető felhasználási

jognak, ezzel összefüggésben az építészeti alkotásra nézve fennálló vagyoni (engedélyezési) jogoknak. A kérdések az épület tulajdonosa és a szerző (a megbízó kamara tagja) közötti vitában keletkeztek. A megbízás részletesen, és alaposan indokolva ismerteti az ügyben kialakult jogi álláspontokat is. Az álláspontok megbízásban található leírásától a szakvélemény eltekint, a kérdésekre adott válaszokból kitűnik, hogy milyen érvekkel ért egyet, és mely érveket nem fogad el az egyesszakértő.

#### BEVEZETŐ MEGJEGYZÉSEK

*Az eljáró tanács az SzJSzT jogszabályban (a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényben (a továbbiakban: Szjt.), valamint a 156/1999. (XI.3.) Korm. rendeletben) és végrehajtási szabályzatában előírtak szerint működik, kizárólag a feltett kérdések és a benyújtott iratok alapján alakítja ki véleményét, helyszíni szemlét nem tart. (L. különösen az említett Korm. rendelet 8. §-át.)*

*Az Szjt. 101. § (1) bekezdése alapján az SzJSzT szerzői jogi jogvitás ügyben felmerülő szakkérdésekben adhat szakvéleményt. A (3) bekezdés alapján a szerzői jogi szakértő testület felkérésre peren kívül is adhat szakvéleményt a felhasználási jog gyakorlásával kapcsolatos kérdésekben. A Szerzői Jogi Szakértő Testület szervezetéről és működéséről szóló 156/1999. (XI. 3.) Korm. rendelet 1.§ (3) bekezdése szerint e rendelet alkalmazásában a felhasználási jog gyakorlásával kapcsolatos kérdésnek számít az Szjt.-ben szabályozott vagyoni jog gyakorlásával kapcsolatos kérdés. Ebbe a körbe beletartozik a megbízó által feltett 3. kérdés is (az első két kérdés e körbe tartozása aggálytalan), de az egyesszakértő előre bocsátja, hogy a 3. kérdés megválaszolásához a szerzői jogi szakértelmen túlmenő polgári jogi /társasági jogi/céjogi ("gazdasági jogi") szakértelem is szükséges. Ezért a harmadik kérdésre, mint egy vagyoni jog gyakorlásához tartozó kérdésre adott válasz azzal a korlátozással használható fel, hogy a választ "gazdasági jogban" szakértői szintű ismerettel nem rendelkező szerzői jogi egyesszakértő adja meg.*

#### VÁLASZ AZ 1. KÉRDÉSRE:

##### Kérdés:

**1.) Helytálló-e azon érvelés, hogy az 1999. szeptember 1. napját megelőzően készített építési engedélyezési- és kivitelezési tervdokumentációk (mint szerzői művek) és ezen tervdokumentációk alapján 1999. szeptember 1. napját megelőzően megépült (használatba vételi engedélyt kapott) épület, mint szerzői mű szerzői vagyoni jogaira az 1969. évi III. törvény rendelkezései az irányadóak, melynek 14.§ (1) bekezdése szerint munkaviszonyban készített mű munkáltató részére történő átadásával annak felhasználási joga (és nem a vagyoni jogok teljes körűen) szállt át.**

##### VÁLASZ:

**Az érvelés helytálló egy elemet (törvény alapján bekövetkező jogátszállás) kivéve a következők szerint:**

**A munkáltató 1999. szeptember 1-jét megelőző, szolgálati műre vonatkozó jogszerzésére az rSzjt-t és az rSzjtv-t kell alkalmazni. A munkáltató jogszerzése kizárólag a munkáltató működési (tevékenységi) körében történő felhasználásra a munkaviszony tartalma által meghatározott, és a munkaszerződésben körülírt körben következett be. A jogszerzés nem a szerzői vagyoni jogokra, hanem „csak” a felhasználási jogra nézve állt**

**be. A jogszerzés azonban nem a törvény alapján bekövetkező *cessio legis*, hanem jogügyleti alapú (munkaszerződés), származékos jogszerzés, amelynek bekövetkezéséhez mind a törvényi feltételek, a munkaviszony létrehozó, megfelelő szerződés, mind pedig a mű átadása (birtokátruházás) szükséges volt.**

#### **A VÁLASZ INDOKOLÁSA:**

##### AZ ALKALMAZANDÓ JOGSZABÁLY

A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. tv. (Sztj.) hatályba lépéséről a 107. § (1) bekezdése rendelkezik. "E törvény 1999. szeptember 1-jén lép hatályba; rendelkezéseit a hatálybalépését követően megkötött felhasználási szerződésekre kell alkalmazni."<sup>1</sup> A szolgálati művek jogi sorsára nézve külön hatályba léptető szabály nincs. Az Sztj. 110.§ a) bekezdése hatályon kívül helyezte az rSztj-t és annak valamennyi módosítását, d) bekezdése az Rsztj. végrehajtására szolgáló 9/1969. (XII.29. MM rendeletet (a továbbiakban rSztjvr.), és annak valamennyi módosítását.<sup>2</sup> A jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény (Jat.) 15.§ (2) bekezdése alapján a jogszabályi rendelkezést - ha jogszabály eltérően nem rendelkezik (itt van jelentősége annak, hogy az Sztj. nem rendelkezik a szolgálati művek jogi sorsáról külön időbeli hatályt szabályozó rendelkezésben - a hatálya alatt keletkezett tényekre és jogviszonyokra a jogszabály hatályvesztését követően is alkalmazni kell. Más szóval a Jat. (Jat.) eldönti azt a kérdést, hogy az rSztj. hatálya alatt bekövetkező, szolgálati műre vonatkozó jogszerzésre, sőt, a szolgálati mű teljes jogi sorsára az rSztj-t kell alkalmazni. Noha nem lenne különösebben szükség e megállapítás további megerősítésére, de ugyanehhez a következtetéshez lehet eljutni az Sztj. hatályba léptető rendelkezésének tartalmi elemzése útján is.

Az Sztj. kifejezetten rendelkezik arról (ld. az előző bekezdésben), hogy az Sztj. hatályba lépése előtt kötött felhasználási szerződésekre az rSztj-t kell alkalmazni.<sup>3</sup> Ebből pedig az alábbiak szerint „anyagi jogi”, tartalmi értelemben az is következik, hogy az 1999. szeptember 1-jét megelőző, szolgálati műre vonatkozó munkáltatói jogszerzésre is az rSztj-t kell alkalmazni.

A következtetést az alapozza meg, hogy az rSztj. szerinti munkáltatói jogszerzés nem eredeti jogszerzés (nincs olyan törvényi rendelkezés, amely szerint a szolgálati mű szerzői vagyoni joga vagy felhasználási joga szerzői mű megalkotásával a munkáltatót illeti meg), valamint nem törvény alapján bekövetkező származékos jogszerzés, azaz nem *cessio legis*, hanem a felhasználási jog munkáltató által történő megszerzése az alábbiak alapján történik:

- munka, vagy hasonló foglalkoztatásra (pl. szövetkezeti, munkavégzéssel járó tagság) irányuló szerződés (elkötelező jogügylet),
- ebben a keretben a munkaköri köteletség keretében történő alkotás, és olyan munkaviszony, amelynek tartalmához tartozik a szolgálati mű belső, munkáltatói felhasználása,

---

<sup>1</sup> Az Sztj. védelmi idő szabályaihoz, és számos módosításához kapcsolódik külön hatályba léptető szabály, ezek az ügyben nem relevánsak,

<sup>2</sup> Sztj. 110. § E törvény hatálybalépésével egyidejűleg hatályát veszti:

a) a szerzői jogról szóló 1969. évi III. törvény, valamint az 1978. évi 27. törvényerejű rendelet, az 1994. évi VII. törvény 13-19. §-a és 29. §-a, az 1994. évi LXXII. törvény, valamint az 1997. évi XI. törvény 120. §-ának b)-c) pontja; d) a szerzői jogi törvény végrehajtásáról szóló 9/1969. (XII. 29.) MM rendelet, valamint az azt módosító, illetve kiegészítő 4/1978. (XII. 7.) KM rendelet, 15/1982. (IX. 20.) MM rendelet, 15/1983. (VII. 12.) MM rendelet, 18/1988. (VIII. 24.) MM rendelet, 6/1992. (IV. 8.) MKM rendelet, 12/1992. (VII. 29.) MKM rendelet 2. §-a, 8/1994. (IV. 26.) MKM rendelet 33. §-a (2) bekezdésének a) pontja, 24/1994. (XII. 28.) MKM rendelet;

<sup>3</sup> Id. bővebben Sztj. nagykommentár, szerkesztette: Gyertyánfy Péter, a 107.§ hoz fűzött magyarázat, Kluwer Jogtár nagykommentárok részadatbázis

- a mű átadása (birtokátruházás, azaz teljesítő jogügylet).

Tehát jogcímes (mű megalkotási kötelezettséget magában foglaló munkaszerződés + munkaviszony tartalma szerinti munkáltatói felhasználási jogkeletkeztetés), és tradíciós (átadással bekövetkező) rendszerű munkáltatói felhasználási jogszerzésről van szó (rSzt 14.§ (1) bekezdés: a felhasználás joga az átadással, és nem a munkaviszonyban való megalkotással ipso iure keletkezik a munkáltatónál.

Ez valójában annyit jelent, hogy a szolgálati műre nézve a munkáltatót származékos, szerződési alapú felhasználási jog illeti, amely esetében a hagyományos felhasználási szerződést a megfelelő (ld. az ismérveket az előző bekezdésben) munkaszerződés helyettesíti. Ha tehát az 1999. szeptember 1-jét megelőzően kötött felhasználási szerződésre az rSzt-t kell alkalmazni, akkor az ugyanezen időtartam alatt keletkezett munkáltatói felhasználási jogszerzésre is az rSzt. az irányadó.

#### A MUNKÁLTATÓ ÁLTAL TÖRTÉNŐ JOGSZERZÉS JELLEGE

Az rSzt. alapján a munkáltatót **funkcionálisan korlátos, azaz a munkaviszony tartalma által meghatározott körben hatályos**, de egyebekben (időben, területre, felhasználási módra, átdolgozásra nézve) korlátlan felhasználási jog illeti, amelynek terjedelmét – a felhasználási jog átruházhatóságát (átengedhetőségét) kivéve, amelyről a jogszabály rendelkezett - a munkaszerződésben kellett meghatározni. „(...) A munkáltató feladata, hogy írásban - a munkaszerződésben vagy más módon - rögzítse a munkaviszonyban álló szerző munkakörét és a munkáltatót megillető felhasználási jog terjedelmét”.<sup>4</sup> E funkcióban a szerző személyhez fűződő jogai csonkulnak.<sup>5</sup>

A munkavállalót illető szerzői jog a munkavállaló működési (tevékenységi) körén kívül a munkáltató hozzájárulásával volt gyakorolható, amelyet a munkáltató csak akkor tagadhatott meg, ha erre alapos oka volt. Ez pedig akkor áll fenn, ha a munkavállaló szerző által engedélyezni, vagy gyakorolni kívánt felhasználás valamely, a munkáltató jog által védett érdekét sértené vagy veszélyeztetné, pl. versenytársnak adott volna felhasználási engedélyt a munkavállaló-szerző.<sup>6</sup>

A megállapításokat a következő érvek támasztják alá. Az rSzt. alapján a szerzői jog személyhez fűződő és vagyoni részjogosítványai egységet képeztek, és ez az egység forgalomképtelen volt, tehát élők között nem volt átruházható. A személyhez fűződő jogokra ezt szó szerint kimondta az rSzt (12.§ (1) bek, a kommentár irodalom és a friss bírói gyakorlat pedig igazolja, hogy az élők közötti forgalomképtelenség a vagyoni jogokra is kiterjedt.<sup>7</sup> Ebből

---

<sup>4</sup> Sztvr. 11. § (1)

<sup>5</sup> rSztvhr.11.§ (3) bek.

<sup>6</sup> rSzt. 14.§ (1) bek, rSztvhr. 11.§ (2) bek.

<sup>7</sup> ld. az Szt. 1-9.§-hoz fűzött miniszteri indokolás "Azok a különbségek, amelyek mégis léteznek a monista és a dualista felfogást követő szerzői jogi törvények között, a következőkben foglalhatók össze:" szövegrésztől a fejezet végéig terjedő részét, Kúria Pfv. 20.391/2013/5. A Kúria helyben hagyta az a FÍT ítéletet, amely szerint "Egyetértett az elsőfokú bírósággal abban, hogy a felperes és a II. r. alperes közötti megállapodás szerzői vagyoni jogok átruházására irányult, ami nem egyeztethető össze a régi Szt. 13. §-ában foglalt szabályokkal. Bár a régi Szt. 13. §-a nem tiltja a szerzői vagyoni jogok engedményezés útján történő átruházását és a 12. §-a is csak a szerző személyhez fűződő jogainak átruházhatatlanságát mondja ki, de osztható volt az I. r. alperes álláspontja, mely szerint a régi Szt. monista szemléletéből következően a szerző személyhez fűződő és vagyoni jogai olyan mértékben összefonódtak, ami a szerzői vagyoni jogok elidegeníthetlenségének kimondásához vezetett annak kiemelésével, hogy az értékesítés kizárólag egyedi felhasználási szerződések útján valósulhat meg." A szerző vagyoni jogai élők között nem ruházhatók át" A szerzői jog. KJK, Bp, 1990. szerk Petrik Ferenc, 66.o. (A szakvélemény azért nem az rSzt. eredeti, kommentárt messze meghaladó mélységű magyarázatát (Tímár István.- Benárd Aurél: A szerzői jog kézikönyve, szerzők: Batta János, Boytha György, Malonyai Dezső, Timár István, Benárd Aurél, Für Sándor Lindner Gyula

következően a munkáltató is "csak" az előző bekezdésben körülírt felhasználási jogot szerzett, amely azt jelenti, hogy e felhasználási jog körén túl a munkavállaló szerző volt jogosult a szerzői joga alapján a felhasználást engedélyezni (a munkáltató fent elemzett hozzájárulásával, amely a munkáltató működési körét nem érintő felhasználás esetén nem volt megtagadható.) . Ennek esztétikai művek esetén komoly gyakorlati jelentősége is lehetett, pl. egy filmelőállítás nem szerezte meg reklámcéllra a munkavállalója által alkotott mű felhasználási jogát, mert az rendeltetésellenes joggyakorlás lett volna.<sup>8</sup>

Egy példával alátámasztva a gondolatmenetet: ha egy reklámgrafikus munkaviszonyban alkotott reklámgrafikákat, amelyekre nézve a munkáltató megszerezte a „funkcionális”, tehát a munkáltató működési köre és munkaviszony tartalma által meghatározott körben hatályos felhasználási jogot, akkor e felhasználási jogot akár maga gyakorolhatta (nem életszerű), átengedheti/átruházhatta a reklámszolgáltatóra, aki/amely szintén átengedte/átruházta e jogot a reklám megrendelőjére. E körben a grafika akár át is dolgozható volt, a munkavállaló legfeljebb annyit kérhetett, hogy nevét ne tüntessék fel.<sup>9</sup> (A névfeltüntetés egyébként sem szokásos e felhasználás körében). Ugyanakkor a munkáltató e széles körű jogszerzése, és rendelkezési joga egyáltalán nem érintette a szerzőnek azt a jogát, hogy grafikájára nézve a kiállítási jogot (rSztj 46.§), és a személyhez fűződő jogok teljes körét önállóan gyakorolja. A szerzői jog önálló gyakorlásának csak az lehetett az akadálya, ha a munkaviszony tartalma alapján e felhasználás is a munkáltató tevékenységi körébe, és ebből levezethetően a kiállítási jog gyakorlása a munkaviszony tartalmába is beletartozott, vagy a munkáltató bizonyítani tudta volna, hogy jogszerű érdekét sérti a mű kiállítása. Ugyanezt a példát munkaviszonyban álló építész tervezőre is lehetett alkalmazni azzal, hogy az rSztj. hatálya idején az rSztj. 46.§ (2) bekezdés, és az rSztjtv. 35.§ (1) bekezdés rendelkezései is irányadók voltak.<sup>10</sup>

A szóban forgó termű és épület szerzői (vagyoni) jogai mindvégig, tehát a teljes védelmi időre a tervezőt (halála esetén jogutódját) illetik. A munkáltató által megszerzett felhasználási jog e szerzői vagyoni jogot terhelő, más személyt illető, kötelmi hatályú tehát nem dologi jellegű jog („teher”) ugyanúgy, ahogy egy kötelmi jellegű bérleti, vagy haszonbérleti jog „terhe” az adott dologra vonatkozó tulajdonjognak.

## VÁLASZ A 2. KÉRDÉSRE

### Kérdés:

**2.) Helytálló-e azon érvelés, hogy a munkáltató megszűnése (esetünkben a vállalat átalakulással (jogutódlással) szűnt meg, majd a jogutód korlátolt felelősségű társaság egyszerűsített felszámolás útján) esetében, a munkaviszony körében létrehozott mű szerzői vagyoni jogai visszaháramlottak a korlátolt felelősségű társaság megszűnésével a) minden külön írásbeli megállapodás nélkül a 9/1969. (XII.29.) MM rendelet 12.§ (2) bekezdése alapján b) és c) az építész- tervezőre. Ebben a körben helytállóak-e d) a SZJSZT 09/08/1. számú szakértői véleményében megfogalmazottak, a jelenlegi jogszabályi környezetben.**

---

KJK, 1963.) használja forrásul, mert a szakvélemény alapját képező tényállás közelebb áll az rSztj. 1990-es, korszerűbb magyarázatához.)

<sup>8</sup> BH 1989. 57.

<sup>9</sup> rSztjtv. 11. § (3) bek.

<sup>10</sup> (2) Képzőművészeti, építészeti és iparművészeti alkotás, valamint művészi fénykép kiállításához - közgyűjteményben őrzött, továbbá a társadalmi tulajdonban álló művek kivételével - a szerző beleegyezése szükséges, de a kiállítás fejében a szerzőt díjazás nem illeti meg. Vhr. 35. § (1) A szerző beleegyezése szükséges az építészeti vagy műszaki alkotás tervének, illetőleg a terv részletének kiállításához is. A munkaviszonyban álló szerző és a munkáltató szolgálati művel összefüggő jogállására nézve ld. A szerzői jog. KJK, Bp., 1990. szerk. Petrik Ferenc, 80, és 85-86.o., Csillag György: Az építészeti alkotások szerzői jogi oltalma. Építésügyi Tájékoztatási Központ, Budapest, 1987., 39.4-39.5,154-159 (a mű a szabályozás kritikáját is tartalmazza).

## VÁLASZ (A) -D):

a) Az érvelés (levezetés) nem helytálló. Az érvelés azon „végeredménye”, hogy a szerzőt illetik meg a munkáltató által a jogutód nélküli megszűnés előtt megszerzett, és a munkáltató jogutódja jogutód nélküli megszűnése miatt megszűnő felhasználási jogok, helytálló.

b) A következtetésnek csak áttételes indoka az Szjtv 12.§ (2) bekezdése.

c) A végeredmény abban helyes, hogy a munkáltató (jogutódja) jogutód nélküli megszűnése esetén a szerzőt a felhasználási jogra vonatkozó korlátozás, teher nélkül a teljes szerzői vagyoni jog illeti meg.

d) Az SzJSzT szakvéleményei nem rendelkeznek jogi kötőerővel, adott tényállás adott időpontban történő jogi értékelésén alapulnak, és ha bírósági megkeresésre készültek, megállapításaik helyessége is attól függ, hogy a szakvéleményt az ügyben eljáró bíróságok elfogadták-e határozatuk alapjául. A kérdésben megjelölt szakvélemény nem az rSzt, hanem az Szjt. alapján, a jelen ügytől eltérő tényállásra alkalmazva készült. A hivatkozott szakvélemény annyiban természetesen általános értelemben helytálló, hogy ha a szolgálati mű szerzője gyakorolhatja – bármely, jogszerű okból - a felhasználási jogot, akkor az épület tulajdonosának (építtetőjének) a szerzőtől kell felhasználási engedélyt kérnie.

## A VÁLASZ INDOKOLÁSA:

ad a) Ha a munkáltató jogutód nélkül megszűnik (ideértve többfokú jogutódlást is), a szerzői vagyoni jogok nem hármlanak vissza a szerzőre, mert a szerzőtől különböző személyt soha nem is illethettek az rSzt. rendjén. Ezért a helytálló kérdés az, hogy a szerzői vagyoni jogok „terhe”, a munkáltató által megszerzett felhasználási jog megszűnik-e, a felhasználó (munkáltató, vagy a munkáltató jogutódja) jogutód nélküli megszűnésével? Ha e kérdésre a válasz igen (ld. a b) és c) pontokat), akkor abból az következik, hogy a volt munkavállaló szerzőt illető vagyoni jog a jogutód nélküli megszűnését követően „tehermentessé” válik, felszabadul a mást illető felhasználási jog terhétől. A felhasználás (átdolgozás) engedélyezése ma, tehát az Szjt. idején kérdéses, ezért a vagyoni jogokra, az engedélyezésre, és a szabad felhasználásokra az Szjt-t kell alkalmazni.

ad b) Erre a helyzetre nem lehet az rSzt 12.§ (2) bekezdését alkalmazni. E rendelkezés csupán azt írja elő, hogy ha bármely okból a munkáltatói illető felhasználási jog megszűnik, akkor az e felhasználási jog átengedése kapcsán (Szjtv 12.§ (1) bek.) a szerzőt megillető, az (1) bekezdésben meghatározott, bevételhez kötött, azok %-os mértékében meghatározott szerzői díjak mértéke 100%-ra nő. Ez annyit jelent, hogy a szolgálati mű felhasználását harmadik személy a munkáltató engedélye alapján folytatja, ezért díj jár. Ha megszűnik a munkáltató felhasználási joga bármely okból, amely okok közé a jogutód nélküli megszűnés is beletartozik, akkor a harmadik, a munkáltató által átengedett felhasználási jogot gyakorló személyt illető felhasználási jog nem szűnik meg, de annak ellenértékét immár a munkavállaló szerző részére kell megfizetnie. Áttételesen ez a szabály segít annak az álláspontnak a megindokolásában, hogy a munkáltatói felhasználási jog megszűnése, ideértve a jogalany jogutód nélküli megszűnését is, a munkavállaló szerző „joggyarapodásával” jár.

ad c) Az rSzt. nem rendelkezett a felhasználási jog megszűnésének egyes eseteiről. Az Szjt-ben nem rendezett kérdésekben az rPtk-t (1959. évi IV. tv.) kellett alkalmazni. Mivel a munkáltatói felhasználási jogszerzés alapja is (a felhasználási jog terjedelmét is tartalmazó) (munka)szerződés, ebből következően az rPtk-t kell arra a kérdésre nézve megvizsgálni, hogy ha egy szerződés jogosultja jogutód nélkül megszűnik, akkor mi lesz a szerződés jogi sorsa.

Mivel nem nevesített szerződéstípusról van szó, ezért a szerződés általános szabályai között kell a választ keresni. Az rPtk. 323.§(2) bekezdése akként rendelkezik, hogy „a jogosult halála akkor szünteti meg a szerződést, ha a szolgáltatás kifejezetten az ő eltartására irányult, vagy kizárólag az ő személyes szükségleteinek fedezésére lett volna alkalmas+. Ebből következően a természetes személy jogosult halála, figyelemmel arra, hogy a természetes személynek mindig van az öröklési jog szabályai szerinti jogutóda (örököse), csak személyhez kötött szolgáltatás esetén szünteti meg a jogosult szerződésen alapuló jogát. Ebből az következik, hogy ha a jogosult jogi személy, és van általános jogutóda, a szerződés, és az arra alapított jog nem szűnik meg (itt eltekintve az egyes szerződéstípusokra vonatkozó szabályok esetleges eltérő rendelkezésétől).

A contrario pedig ebből az következik, hogy a jogi személy jogosult jogutód nélküli megszűnésével a jogi személyt megillető szerződésen alapuló jogok is megszűnnek. Ezt egyébiránt a polgári jog általános, az alanyi jogra, és a jogutódlára vonatkozó tanai is megerősítik, amelyeket nem is kell jogszabályba foglalni. Az anyagi jogszabálynak a jogutódlásról, nem a jogutód nélküli jogalanyiség megszűnéséről kell rendelkeznie. „Az alanyi jog mindig valakinek a joga, mihelyt ez a valaki megszűnik a jog alanya lenni, maga a jog is megszűnik.”<sup>11</sup> Ebből következően pedig nemcsak a „klasszikus”, szerződésen alapuló jogok, hanem a törvény alapján a megszűnő jogalanyt megillető valamennyi jog is megszűnik a jogalany jogutód nélküli megszűnésével.

Az rPtk. 56. § (1) bekezdés g) pontja alapján a gazdasági társaság (a jelen ügyben a munkáltató jogutóda gazdasági társaság) megszűnik, ha a bíróság felszámolási eljárás során megszünteti”.

Az pedig külön jogi indokolásra nem szorul, hogy ha egy céget a felszámolási eljárás befejezését követően törölnek jogutód nélkül a cégjegyzékből, akkor azt jogutód nélkül megszüntnek kell tekinteni.

Az egyesszakértő egyetért az SzJSzT 2/2005. sz. ügy 7.1. pontjában az eljáró tanács által kifejtett állásponttal.<sup>12</sup> Ebben az ügyben végelszámolásról volt szó, ez azonban közömbös. A lényeg abban áll, hogy „Ha a Ptk. arról rendelkezik, hogy a fél halála, tehát szükség szerint jogutódlással járó „megszűnése” fő szabályként nem szünteti meg a szerződést, akkor ebből az ellenkezőre következtetéssel megállapítható, hogy fél (itt: a felhasználó) jogutód nélküli megszűnésével a szerződés egyik leglényegesebb tartalmi eleme, alanya szűnik meg. Erre az esetre pedig logikus következtetés, hogy ha az engedélyes (a felhasználási jogot szerzett felhasználó) megszűnik, az engedély jogi hatálya, tehát a felhasználási jog is megszűnik. Erre a következtetésre azért lehet különösebb buktatók nélkül eljutni, mert maga a szerzői (vagyoni) jog a szerzőnél maradt. (...) **A másnak adott felhasználási jogokat szerződésben, esetünkben munkaszerződésben és törvényi feltételek mellett adott engedély konstituálja; azok nem a vagyoni jogok átruházott tartalmi elemei, hanem az utóbbiak szerződéses gyakorlásából következnek és csak a szerzőnél maradó jogok további gyakorlását korlátozzák.** Az egyik szerződő fél jogutód nélküli megszűnésével megszűnik a felhasználási jogosultságok jogalapja, maga a szerződéses kötelem is. A felhasználásra jogosítottnak jogutód nélküli megszűnésével a szerzők náluk maradt vagyoni jogai mentesülnek a munkaszerződésükben vállalt korlátoktól; tőlük ismét bárki szerezhethet azonos felhasználási jogokat, tiszteletben kell azonban tartaniuk a megszünt korábbi jogosított által harmadik személyeknek jogszerűen adott felhasználási jogokat.” (Ezzel összefüggő kérdéseket elemez

<sup>11</sup> Lábady Tamás. A magyar magánjog(polgári jog) általános része, Dialóg Campus Kiadó, Budapest, Pécs, 1998, 263.o.

<sup>12</sup> Ez nem véletlen, az egyesszakértő volt a megjelölt ügy előadója.

az Szjt. nagykommentár 46.§ -hoz fűzött magyarázat 2. pontja (a 9., nem számozott bekezdéstől kezdve).

ad d) További indokolás nem szükséges.

### VÁLASZ A 3. KÉRDÉSRE

#### **Kérdés:**

3) Ha és amennyiben a vállalat átalakulási vagyommérlege utal ugyan „vagyoni értékű jogokra”, azonban nincs olyan tételes felsorolás, mely részletezi, konkrétan mely épületek felhasználási jogai tartoznak ebbe, akkor ez elegendő bizonyíték-e arra, hogy a tárgybani épület felhasználási jogát az átalakuló vállalat saját vagyonként nyilvántartotta. Megfordítva a kérdést, ha az adott épület felhasználási joga konkrétan nem szerepel a vállalat vagyonelemtárában - mint vagyoni értékű jog - akkor ez igazolja-e azt az állítást, hogy az nem képezte az átalakulás során a vállalat vagyonát?

#### **VÁLASZ**

a) A felhasználási jog jogutódlással (átalakulással) történő megszerzése a szervezeti (általános) jogutódlás fogalmából következik. A jog megszerzése független attól, hogy a megszerzést, és a felhasználási jognak a jogutód vagyonába tartozását bizonyítja-e a vagyommérleg, vagy sem. A vagyommérleg felállítása számviteli kötelezettség, és a felhasználási jog abban való feltüntetése, vagy a feltüntetés elmulasztása nem jár polgári anyagi jogi jogkövetkezményekkel. A számviteli szabályok megszegésének a pénzügyi jogban szabályozott következményei lehetnek, de nem hatnak ki az anyagi jogi jogváltozás létrejöttére.

b) A kérdést az az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény (Étv.) 55/B§-a ihlette, annak hatálya azonban csak a jogutódlással megszűnt állami vagy tanácsi tulajdonú tervezővállalatokban létrehozott építészeti-műszaki dokumentációkhoz és az azok alapján megvalósított épületekhez fűződő szerzői jog részét képező felhasználási jog (rSzjt. hatálya alatt), vagy vagyoni jog (Szjt. hatálya alatt) jogi sorsát rendezi. A norma hatálya a szövetkezet tulajdonú vállalatok jogutódlására nem terjed ki.

ad a). A munkáltató korabeli (1991.) átalakulására a gazdálkodó szervezetek és a gazdasági társaságok átalakulásáról szóló 1989. évi XIII. törvényt kellett alkalmazni (2.§ (1) bek. c) pont.). E törvény 8. § (1) bekezdése kimondta: „Az átalakulás során létrejövő gazdasági társaság az átalakult (egyesült) szervezet(ek) általános jogutóda.” Az általános jogutódlás (successio generalis) azt jelenti, hogy az átalakuló jogi személy teljes vagyonára (ideértve mind az aktív, mind a passzív vagyonelemeket) nézve bekövetkezik a jogutódlás. „Jogutódlás alatt mindig alanycserét értünk valamely alanyi jogi helyzetben. ... valamely jogi helyzetnek a maga egészében való átszállását jelenti.”<sup>13</sup> Ha az átalakuláshoz szükséges vagyommérleg nem tartalmazott valamely vagyoni jogot (immateriális eszközt), az nem azt jelenti, hogy arra nézve nem következett volna be a jogutódlás, hanem azt jelenti, hogy az alkalmazandó számviteli szabályokat nem tartotta be az átalakuló szervezet. Nincs ugyanis olyan szabály az itt elemzett törvényben, amely szerint a jogutódlás nem következik be olyan vagyonelemekre nézve, amelynek feltüntetését elmulasztották az átalakulási vagyommérlegben. (Ahol konstitutív hatályú nyilvántartásba bejegyzéstől (pl. ingatlannyilvántartás) függ az adott vagyontárgyra vonatkozó jogutódlás, ott értelemszerűen ki kell igazítani az erre vonatkozó szabályok szerint a vagyommérleget, ha a szóban forgó vagyontárgyat abban nem tüntették fel.)

---

<sup>13</sup> Lábady Tamás id. mű, 261.o.



Egyébként, ha az lenne a helyes következtetés, hogy az átalakulási vagyonmérlegben fel nem tüntetett vagyoni értékű jogra a jogutódlás egyáltalán nem következett be, az azt jelentené, hogy a munkáltatót illető felhasználási jog a jog alanyának megszűnése miatt már 1991-ben, a munkáltató átalakulásának idején megszűnt, és már ekkortól kezdve „tehermentessé” vált a szerző szerzői vagyoni joga.

ad b) Az Étv. szabályát (nemzeti tervvagyonba tartozás) csak állami, és tanácsi/önkormányzati tervező vállalatok jogutódlására (átalakulására) kell alkalmazni. A jelen ügyben egyéb jogi személy (szövetkezet) vállalata volt a munkáltató.

Budapest, 2019. január 13.

Dr. Faludi Gábor  
egyesszakértő